

Galiziako egoera soziolinguistikoa ikergai

Luzia Domínguez Seco filologo eta soziolinguista galiziarak joan zen urteko irailean doktorego tesirako aurkeztu zuen *Las ideologías lingüísticas en Galicia como índice de la diferencia social* izeneko ikerketa, A Coruña Unibertsitatean.

Ikerlan honen helburuetariko bat hizkuntzaren eta gizarte inguruaren arteko harremanak arakatzean zetzan. Galizian ofizialak diren hizkuntza biak, galegoa eta gaztelania, hain zuzen, gizartean berdintsuak ote diren enpirikoki aztertu nahi zen, ezetz zioen hipotesitik abiatuta; hau da, galegoa menpeko egoeran dagoelakotik abiatuta. Xede horrekin *Mapa Sociolingüístico Galego*-ren informazio estatistikoa izan du kontuan egileak, batetik; eta, bestetik, gazteek osatutako talde batean jardun zuen urte luze batez, *ikerketa parte-hartzaile* izeneko metodologiaren bidez euren diskurtsoa aztertzen.

Ondorioetan, abiapuntu zuen hipotesia frogatutzat eman du, ezinbestez: galegoa menpeko egoeran dago erabilera aldetik nahiz Galizian nagusia den ideologia mailan. Halere, hizkuntz ideologiei dagokienez, duela urte gutxi pentsaezina zen funtzio mota bat atxikitzen zaio galegoari gaur egun: erabilerarako hizkuntz *normalizat* jotzea. Dena dela, agerian gelditzen da ere gaztelania normalizatuagoa dagoela bai gertutik aztertu zen taldean baita gizarteko beste sektore batzuetan ere.

Erabilerari begira, datu estatistikoek haxe zioten: goi-mailako estatus sozioekonomiko eta kulturala duten pertsonen artean galegoa gutxiago erabiltzen da, erabilera horrek herri xehean babesa aurkitzen duen bitartean. Horrez gain, aipagarria da ere erabilerak gazteen artean duen gainbehera.

Bestalde, gertakizun berri bat agertzen da; hau da, lehen hizkuntza galegoa dutenek topatzen duten ezustea:

euren betiko dialektoa gizartean estandarra eta legitimoa ez izatea.

Beraz, elebitasun orekaturik ez dago Galizian eta, egi-
learen ustetan, hori ulergarria da: hizkuntz errepresioa
eteteak ez dakar ezinbestez zapaldua izan den hizkuntza-
ren normalkuntza; ez, bederen, gizarte mekanismoak al-
datzen ez diren heinean; bestela esanda, hizkuntza gutxi-
tuaren hiztunek jasaten duten gizarte bazterketa gaindit-
zen ez den bitartean. Sakoneko aldaketa soziala bultzatu
behar da; horren ezean, elebitasun ofiziala dela medio us-
tez sortzen den berdintasuna, faltsua da, eta ofizialtasun
honen dagoeneko errotua dagoen hizkuntz desoreka are a-
gotzen du.

Galizian kale-mailan nagusitzen den hizkuntz jarrera
galegoaren aldekoa bada ere, praktikan batzuek ez dute
hizkuntza hori erabiltzen; eta zaila omen da portaera ho-
rri eusten diotela errekonoziti dezatela. Izan ere, horien ar-
teko askok galegoarekiko atxikimendua adierazi eta gale-
goaren legitimitatea aldarrikatzen dute. Halere, gaztelania
erabiltzen dutela onartzen dutenen artean, jokaera horre-
tarako aipatzen dituzten arrazoiak segidako hauek dira:
komunikatzeko ez dutela horren premiarik, eta gaztelania
erabiltzean tirabirarik ez dela sortzen.

Paradoxa baten aurrean daude Galizian: galegoak de-
bekua jasaten zuen garaian gehiago erabiltzen zen gaur
egun ofiziala izanik baino. Joera horrek irauenez gero, dio
Luzia Domínguezek, urte batzuen buruan gaztelaniak ga-
legoa ordezkatzeko du. Izan ere, hartutako neurriak ez dio-
te arazoari era egokian aurre egiten; planta egitekoak
omen dira; agintari batzuen burua zurriztekoak. Errotika-
ko neurriak aldarrikatzen ditu egileak.

Egilearen azkeneko kezka: soziolinguistikan jardute-
ko laguntza gutxi dago, eta planteamendu soziolinguisti-
koak ez dira aski ezagunak, ezta nahikoa landuak. Luziak
bere kezka laburtzen du esanez, galegoaren normalkunt-
zan erantzukizun publikoak dituen inork ez diola arazoari
serio eusten.

Idea eta kezka hauek ez ote dute Euskal Herriko egoe-
ra hainbat puntutan islatzen?

Etorkizuna Aurreikusten 99: Euskal Herriko gaztetxoak eta euskara

Izen horrekin argitaratu berria den ikerlan soziolinguistiko hau Euskal Herriko Unibertsitateko ikerlari batzuek, Nafarroako Unibertsitate Publikoko Hizkuntza Normalizaziorako Zerbitzuko zuzendaritzak eta Iparraldeko Euskal Kultur Erakundeak beren gain hartutako lana da.

Aipatutako azterlanaren bidez hizkuntz egoeraren diagnostikoa eta jarraipena osatzeko bidea zegoen, aurretik ere aztertu baitzen euskararen egoera —16 urte eta gorakoen arteko pertsonengan— *Euskal Herriko Soziolinguistikazko Inkesta-1996* izeneko azterketan burututako lanen bitartez.

Oraingo honetan, 13-14 urteko gaztetxo edo nerabeak arakatu dira, eta horiengana hurbiltzeko estrategiaren atzean bazegoen hipotesi bat, hain zuzen: gazte hauen hizkuntz identitatea ezagutzeak eta ulertzeak etorkizunean izango dugun gizartearen hizkuntz kezkak eta nahiak sumatzen lagunduko dutela. Beraz, gaztetxoaren errealitateara hurbiltzea etorkizuna aurreikusteko bideak irekitzea dela esan daiteke.

Hurbilpen kuantitatiboa eta kualitatiboa, biak, erabili dira ikerketa honetan. Metodologia horietatik abiatuta, hiru informazio mota bilduz: eztabaida taldeak (Iparraldean ez ezik), inkesta eta idazlanak (eduki-azterketa burutzeari begira).

Ikerlan honen emaitzak lau zatitan aurkezten dira. Lehen zatian, metodologia kualitatiboaren ildotik, Jone Miren Hernández Garcíak hizkuntz identitatearen azterketari ekin dio, identitate bakoitzean hizkuntz ezberdineko jarrera eta diskurtsoaz gain, euskararekiko jokaera bat aurki zitekeela pentsatuz. Identitate bakoitzak, beraz, gazte tipologia bat definitu du, eta bertan, maila orokorrean bada ere, gazte mota horri dagozkion hainbat ezaugarri, izaera eta diskurtso azaldu dira. Tipologia horiek Hegoaldeko euskal gazteen argazkia eta hizkuntz errealitatea deskribatzeko orduan lagungarriak izan dira. Ondorio orokor hauek EAEn eta Nafarroan burututako eztabaida-taldee-

tan jasotako informazioa era bateratuan aztertzetik atera dira. Ondorio horien azalpena egin eta gero, lurralde ba-koitzari (Nafarroari eta EAeri) dagokion azterketa zehatza ere egin da.

Bigarren zatian, abiapuntu metodologiko kuantitati-
boetan oinarrituta, inkesta baten bidez bildu den informazioa ustiatu eta aztertu du Kontxesi Berrio-Otxoak —bi azpiataletan, Nekane Larrañagak lagunduta—. Ahalegin horien ondorioz, hizkuntzen (euskara eta erdararen —gaztelania, Hego Euskal Herrian eta frantsesa, Iparraldean—) transmisio, gaitasun zein erabileraren argazki zehatza gauzatu da; baita euskararekiko interes eta hizkuntz hautape-nari buruzkoa ere. Hizkuntzen egoeraren bilakaera ezagutze-ko asmoz, aurretik buruturiko azterlanekiko alderaketari ekin dio ere Berrio-Otxoak.

Nekane Larrañagak landu du hirugarren zatia, inkes-ten bidez bildutako idazlanak abiapuntutzat hartuta. Gaztetxoek duten euskararekiko interesa eta neska-mutil horiek euskara/erdarari atxikitzen dieten erabilgarritasunari buruzko erantzunak jaso dira, egindako bi galdera ireki-
ren bidez; hau da, galdera itxiek ezartzen duten zurruntasunetik urrun, bizi izandakoaren arabera, gaztetxoei bu-
rura era askean datorkiena. Horrela, gaztetxoek gehien ai-
patzen dituzten hitzak eta berauek euskararekin duten lo-
tura kontuan hartuta, gaztetxoen hizkuntzekiko barne
mundua aztertu da.

Azkenik, aurreko zatietan landu den informazio guz-
tiaren irakurketatik abiatuz, azterlanaren laugarren zatian
Euskal Herriko lurralde eta gizartearen hizkuntz egoerari
buruzko hausnarketa dator. Bertan, gaztetxoen hizkuntz
ibilbideak lantzen dira, batetik, eta, bestetik, informazio
zehatzaren gainean egindako gogoetak biltzen dira, beste
lan eta egileen ekarpenak eta ikuspuntuak ere kontuan
hartuta.

Bilduma anitz eta aberats horrek era ezberdinetako
irakurketak ahalbidetzen ditu: zabalak zein puntualak,
nolakotasuna ala zenbatekoa bilatzen dituen, erreferent-
zia enpiriko zehatzak nahiz gogoetaren hegaletan babes-
ten direnak. Aukera zabalak, beraz.

Hizkuntzaren Soziologia V. Euskal Soziologia Kongresuan

Bilbon, martxoaren 1etik 3ra bitartean, Euskal Soziologia Elkarteak antolatutako Kongresua egin zen; soziologiaren ikergune desberdinak oinarritzat hartuz, 13 lantalde osatu ziren. Horien artean Hizkuntzaren Soziologiarena zegoen, lantalde honen koordinatzaileak Nekane Larrañaga (UPNA-NUP) eta Ane Larrinaga (UPV-EHU) irakasleak izanik.

Guztira 15 komunikazio proposamen jaso ziren eta, aurkezpenari begira, ondoko multzotan banatu ziren:

1. Gizarte eleanitzak aztertzeko proposamen metodologiko eta epistemologikoak gizarte zientzien arloan.

2. Hizkuntz normalkuntzaren prozesu eta determinatzaileak I: hizkuntzaren transmisioa, ezagutza eta erabilerak; hizkuntz jarrerak; hizkuntz kodeen erabilerak; hizkuntz politikari buruzko eztabaida publikoa.

3. Hizkuntz normalkuntzaren prozesu eta determinatzaileak II: interbentzio estrategiak erakundeetan eta hezkuntzan.

4. Gutxitutako hizkuntz komunitateak prozesu globalen menpe: globalizazioa, kultur eta hizkuntz ukipeak, hiritartasunaren eraikuntza.

Hizlari eta entzuleen artean soziolinguistikaren ezagunak diren izen asko zegoen, baina aurpegi gazteak eta berriak ere ikus zitezkeen. Horietako gehienak, irakasleak eta Euskal Herriko Unibertsitatekoak ziren, nahiz eta Nafarroako Unibertsitate Publikoko eta Mondragon Unibertsitateko partaideak eta bestelako ikerlariak ere bazeuden.

Zientzi espezialitateak kontuan hartuta, oso ordezkaritza zabala bildu zen; hona hemen bildutakoen jatorri akademikoa: Soziologia, Filologia, Gizarte Psikologia, Filosofia eta Hezkuntza, Humanitate eta Hezkuntza, Gizarte Zientzien Didaktika, Antropologia, Bilakaeraren eta Hezkuntzaren Psikologia eta Zientzia Politikoa.

Bistan da soziolinguistikaren ikuspuntu anitzak unibertsitatean pixkanaka ari direla hartzen duela urte batzuk ematen ez zitzaien lekua. Hortik letorkioke euskalgintzari

premiakoa zaion bultzada zientifiko lagungarria. Hala

bedi!¶